

Lausunto Tornion yleiskaavaan 2040 luonnosvaiheeseen koskien maa-ainesten ottoalueiksi (EO) esitettäviä alueita

MELAYMP 17.03.2026
3496/10.02.02/2023

Valmistelijat ja lisätiedot (etunimi.sukunimi@tornio.fi)
Lotta Mattila, ympäristötarkastaja, puh. 040 770 3239

Tornion yleiskaavan laatija, Rambollin projektipäällikkö pyytää Meri-Lapin ympäristölautakunnalta lausuntoa Tornion yleiskaavan 2040 osoitettaviin maa-ainesten ottoalueisiin (EO) liittyen (liite 1). Lausuttava aineisto sisältää EO-alueista koostetun teemakarttakuvan sekä alustavat ehdotusvaiheen kaavakartan ja merkinnät. Tiedot eivät ole vielä julkisia.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (2.6.2023, päivitetty 17.12.2024, liite 2) mukaan tavoitteena on laatia koko kaupungin kattava Tornion yleiskaava 2040, joka tulee olemaan ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii Tornion kaupungin alueella Meri-Lapin ympäristölautakunta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on lupaviranomainen sekä valvontaviranomainen maa-aineslain (555/1981) mukaisissa asioissa. Maa-aineslain tavoitteena on maa-ainesten otto ympäristön kestävästä kehitystä tukevalla tavalla. Maa-aineslain (555/1981) 3 §:n mukaan maa-aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu kauniin maisemakuvan, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista tai tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa. Lisäksi Ympäristöministeriö linjaa oppaassaan maa-ainesten ottamisen sääntelystä ja järjestämisestä, jota pidetään valtakunnallisena ohjeistuksena maa-ainesten ottamistoiminnassa (Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestäväseen käyttöön, Ympäristöministeriön julkaisuja, 2023:30).

Liitteet

Lausuntopyyntö, liite 1
Tornion yleiskaavan 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelma (2.6.2023, päivitetty 17.12.2024), liite 2

Lausunnoksi ehdotetaan seuraavaa:

Lausuntopyynnössä mukana olleessa teemakartassa esitetään, että Tornion yleiskaavassa 2040 maa-ainesten ottoalueiksi (EO) osoitettaisiin seuraavat kohteet (lueteltuna etelästä pohjoiseen): Kallinkangas, Muhonmaa, Laivakangas, Käärmekangas, Rahkosenkangas, Konttikoskenkummut, Pohjukanmäki, Ristimaa, Peurakalliot, Kalkkimaa, Tynnyrikumpu, Rantamaa, Hanhirova, Häkkisenmäki, Puolahuhta, Vonkavaara ja Virkamaankangas.

Edellä mainituista alueista jokaisella on ollut maa-ainesten ottamistoimintaa, tai on voimassa oleva maa-aineslupa hiekan tai soran ottamiseen tai maa-aines- ja ympäristölupa (yhteislupa) kalliokiviaineksen ottamiseen, louhintaan ja murskaukseen. Kuitenkin Ristimaan ja Kalkkimaan alueiden osalta toiminnan on luvittanut Aluehallintovirasto

(nyk. Lupa- ja valvontavirasto) eikä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Meri-Lapin ympäristölautakunta lausuu alueista, joilla ei ole maa-aineslain mukaisen lupa- ja valvontaviranomaisen näkemyksen mukaan lain mukaisia edellytyksiä maa-ainesten ottamistoimintaan, eikä niitä tulisi varata maa-ainesten ottamisalueiksi Tornion yleiskaavassa 2040. Tornion yleiskaavaan 2040 voisi lisätä Rajakankaan alueen, missä sijaitsee kaksi kalliolouhosta ja maa-ainesten ottamistoimintaa on ollut alueella jo pitkään.

Luokitellut pohjavesialueet

Tornion yleiskaavan 2040 ehdotusvaiheen karttakuvassa Laivakankaan EO-alueeksi on rajattu Santamäentien ja voimalinjan välinen maa-ainesten ottoalue. Kyseinen alue sijoittuu Laivakankaan (1285110) muulle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueelle, joka on luokassa 2. Laivakankaan luokitellulla pohjavesialueella on useita tutkittuja vedenottamopaikkoja ja niiden yhteenlaskettu antoisuus on merkittävä. Laivakankaan alueella tehdyn laajamittaisen maa-ainesten ottotoiminnan seurauksena pohjaveden pinnan päällä oleva suojakerrospaksuus on paikoin erittäin ohut, alle 2 metriä. Valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan tutkittujen vedenottamopaikkojen lähisuojavaikohyöhykkeille ei tule avata uusia ottamisalueita ja olemassa olevilla ottamisalueilla suojakerros on vähintään 6 metriä. Tutkittujen vedenottamoiden kaukosuojavaikohyöhykkeillä suojakerroksen paksuus tulee olla vähintään 4 metriä, ja tutkittujen vedenottamoiden suoja-alueiden ulkopuolella pohjavesialueella suojakerroksen paksuus tulee olla vähintään 3–4 metriä.

Tornion yleiskaavan 2040 ehdotusvaiheen karttakuvassa Rahkosenkankaan EO-alueeksi on rajattu pitkän suorakulmion mallinen alue, joka sijaitsee kokonaisuudessaan Rahkosenkankaan muulle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueelle, joka on luokassa 2. Myös Rahkosenkankaalla on tutkittu vedenottamopaikka ja sen alueella tehtävää maa-ainesten ottoa ohjaa myös edellisessä kappaleessa esitetty valtakunnallinen ohjeistus suojakerrospaksuuksista pohjaveden pintaan. Rahkosenkankaalla pohjaveden suojakerrospaksuudet vaihtelevat 1,5 metristä 3 metriin.

Edellä esitettyyn perustuen, Laivakankaan ja Rahkosenkankaan 2-luokan pohjavesialueilla ei ole maa-aineslain mukaisia edellytyksiä sille, että Tornion yleiskaavassa 2040 alueen pääkäyttötarkoitus olisi maa-ainesten ottoalue. Suojakerrospaksuudet pohjaveteen ovat ohuita, eikä alueilla ole enää jäljellä maa-aineksia otettavaksi.

Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat

Tornion yleiskaavan 2040 ehdotusvaiheen karttakuvassa EO-alueiksi on esitetty Käärmekangas sekä Hanhirova. Käärmekankaan alue kuuluu Käärmekankaan-Viitakankaan moreenimuodostuman (MOR-Y13-001) alueelle, jonka arvoluokka on 3 eli se on arvokas drumliinimuodostuma. Kyseessä olevaan muodostumaan kuuluu kaksi lähekkäistä drumliinia (Käärmekangas ja Viitakangas). Käärmekankaan ja Viitakankaan drumliinit kuuluvat Kemi-Tornion drumliinikentän eteläosan muodostumiin. Drumliinien päällä olevat rantakerrostumat rantavalleineen ja niiden väliset painanteet lisäävät muodostumien sisäisen maiseman vaihtelua.

Hanhirovan alue taas kuuluu Rovamaan valtakunnallisesti arvokkaalle moreenimuodostumalle (MOR-Y13-011), jonka arvoluokka on 3. Rovamaan drumliini kuuluu Kemi-Tornion drumliinikentän länsiosan

muodostumiin. Se on hyvin kehittynyt loivapiirtein ja sukkulamainen drumliini. Arvoluokkiin 1–4 sijoittuvilla moreenimuodostumilla tai muodostuma-alueilla on maa-aineslaissa mainittua valtakunnallista merkitystä. Valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan ottamistoimia ei tulisi suunnitella inventoiduille luontokohteille, kuten valtakunnallisesti arvokkaille kallioalueille, moreenimuodostumille tai tuuli- ja rantakerrostumille.

Edellä esitettyyn perustuen, Käärmekankaan ja Hanhirovan alueilla ei ole maa-aineslain mukaisia edellytyksiä sille, että Tornion yleiskaavassa 2040 alueen pääkäyttötarkoitus olisi maa-ainesten ottoalue. Maa-ainesten ottamistoimintaa ei kyseisillä alueilla voi järjestää ilman maa-aineslain 3 §:n vastaisia ympäristöperusteisia vaikutuksia, eli muun muassa kauniin maisemakuvan, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien turmelemisesta.

Natura 2000 -alueet

Tornion yleiskaavan 2040 ehdotusvaiheen karttakuvassa EO-alueeksi on esitetty Peurakalliota, jonka välittömässä läheisyydessä on Rakanjängkän Natura-alue (FI1301904, SAC). Rakanjängkä on sisällytetty Natura 2000-verkostoon luontodirektiivin nojalla ja kyseisen alueen suojeluperusteina on mm. puustoiset suot-luontotyyppi ja kiiltosirppisammal. Maa-ainesten ottamistoiminnalla voi olla haitallisia ja heikentäviä vaikutuksia Rakanjängkään luontoarvoihin esimerkiksi melun ja alueen vesien johtamisen johdosta. Luonnonsuojelulain 34 §:ssä on annettu Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden heikentämiskielto. Mikäli Peurakallioiden alue jätetään EO-alueeksi yleiskaavassa, tulisi kaavamääräyksissä maa-ainesten ottotoimintaan liittyen vähintään vaatia luonnonsuojelulain 35 §:n mukainen hankkeiden ja suunnitelmien vaikutusten arviointi suojelutavoitteisiin nähden.

Esittelijä

Ympäristöpäällikkö Maikkula Pipsa

Päätösehdotus

Meri-Lapin ympäristölautakunta päättää hyväksyä edellä esitetyn lausunnon kaavan laatijalle Tornion yleiskaavan 2040 luonnosvaiheeseen esitettävien maa-ainesten ottoalueiden (EO) osalta.

Pöytäkirja pidetään kokouksessa tarkastettuna tämän asian osalta.

Päätös
